Tradicionalna latinska misa

sites.google.com/site/tradicionalnamisa/misli-josepha-ratzingera

Misli Josipa Ratzingera o novoj i staroj liturgiji

Nije pretjerano reći da naš sadašnji papa posvećuje veliku pažnju i brigu svetoj liturgiji u Katoličkoj crkvi, čak bi se moglo reći da je Liturgija u zadnjih 20 godina bila jedan od prioriteta u njegovom intenzivnom teološkom i pastoralnom razmišljanju. Njegove se misli kreću od fundamentalnih pitanja do realizacije liturgije u današnjemu zapadnom svijetu, a posebno se bave odnosima »stare« i »nove« liturgije. Tekstovi se nalaze na mnogim mjestima: knjigama, člancima, govorima. Iako je nešto od toga već dostupno i na našemu jeziku, ne čini nam se da je kod nas shvaćena važnost koju on tome pitanju daje. Pod »novom liturgijom« smatra se današnji obred Mise koji je na snazi od 1970. »Stara liturgija« je obred koji se posvuda upotrebljavao dotada; neki ga zovu »klasičnim«, neki »tridentinskim« ili »tradicionalnim«. U Hrvatskoj je taj obred posve nestao (iako je postojao u dva oblika, latinskom i staroslavenskom) dok u svijetu, a posebno u Francuskoj i SAD doživljava pravu renesansu s rastućim brojem svećeničkih i redovničkih zvanja. Posebno se za nj zanimaju mladi svećenici i svećenički kandidati. Naš ga je sadašnji papa kao kardinal u zadnje vrijeme nekoliko puta javno slavio u obliku svečane pontifikalne Mise. Ratzingerov interes za stari obred i nastojanje da on ponovno nađe svoje mjesto u liturgijskome životu treba barem dijelom pripisati njegovom veoma kritičnom stavu prema liturgiji kakvu danas imamo. Doslovno govori o današnjoj »krizi liturgije a time i Crkve«. Kolikogod su navedeni citati opširni, oni su samo poticaj za razmišljanje; za solidnije razumijevanje potrebno je pročitati izvorna djela. Ipak, ovako tematski zgusnuti, ovi citati kazuju na neki način i više nego u okružju djela u kojima se nalaze.

***

II. vatikanski sabor ne smatra se dijelom žive tradicije Crkve, već kao da je on *svršetak* tradicije, kao da se tu počelo od nule. Istina je pak da Koncil nije definirao nikakvu dogmu već je svjesno ostao na skromnom stupnju pastoralnoga koncila. Usprkos tomu mnogi tumače Koncil kao neku superdogmu koja nadvisuje sve druge. Taj se utisak pojačava dnevnom životnom praksom. Što se dotada smatralo nečim najsvetijim — tradicionalna forma liturgije — danas ispada nečim strogo zabranjenim, nečim što na svaki način treba odbaciti... Kod mnogih ljudi to dovodi do toga da se pitaju je li Crkva danas stvarno ista Crkva kao i jučer ili je bez ikakvog prethodnog upozorenja zamijenjena nekom drugom. *(Govor čileanskim biskupima 13.7.1988.)*

***

Drugi veliki događaj za vrijeme moga boravka u Regensburgu bilo je proglašenje novoga Misala Pavla VI. koje je bilo popraćeno skoro potpunom zabranom tradicionalnoga misala nakon prijelaznog razdoblja od samo šest mjeseci. Sreća da smo dobili neki normativni liturgijski tekst nakon razdoblja eksperimentiranja, kad je često dolazilo do dubokih deformacija liturgije. No bio sam zaprepašten zabranom staroga misala, takvog nečega nije bilo u čitavoj povijesti liturgije. Naravno, to se prikazivalo nečim posve normalnim: dotadašnji misal uveo je papa Pio V. po nalogu Tridentskoga koncila, pa je normalno da nakon 400 godina jedan novi koncil i jedan novi

papa uvedu novi misal. No povijesna stvarnost je posve drukčija. Pio V. se zadovoljio time da pregleda rimski misal, koji je tada bio u uporabi, kao što se to obično čini sa stvarima koje se povijesno razvijaju. (...) Zabrana toga misala koji nije prestao razvijati se tijekom stoljeća sve od prastarih sakramentara naše Crkve prouzročila je lom s posljedicama koje su nužno morale biti tragične. Stvari su otišle dalje nego što je bilo predviđeno, srušilo se staro zdanje da bi se sagradilo novo; pritom su se dakako koristili starim građevinskim materijalom i starim nacrtima. (...) Uvjeren sam da kriza Crkve u kojoj danas živimo dobrim dijelom počiva na razaranju liturgije. Liturgija se čak katkada i koncipira na način »pa ako Boga i nema«, jer joj više nije stalo do toga da svjedoči da Bog postoji, da nam se obraća i da nas sluša. *(Ma vie mes souvenirs, Fayard 1998.)*

***

Trajna kriza u kojoj se nalazi liturgija a time i Crkva zasniva se samo manjim dijelom na razlikama među starim i novim liturgijskim knjigama. Sve očitije se pokazuje da u pozadini svih sukoba stoji duboko neslaganje o biti liturgijskoga slavlja, njegovoga izvora, njegovoga nositelja i njegovoga pravog oblika. Radi se o osnovnome pitanju o strukturi liturgije uopće. Tu jedan nasuprot drugome stoje dvije različite koncepcije. Ideje vodilje novoga gledanja na liturgiju mogu se opisati natuknicama »kreativnost«, »sloboda«, »proslava«, »zajednica«. S toga stanovišta pojmovi »obred«, »navezanost«, »nutarnjost«, »općecrkveni poredak« imaju negativnu konotaciju, oni opisuju stanje »stare« liturgije koje treba prevladati. *(Das Fest des Glaubens, 1981.)*

***

Sve više dolazi do izražaja uznemirujuće osiromašenje koje se očituje svugdje gdje je »lijepo« zamijenjeno »korisnim«. Iskustvo je pokazalo da načelo »pristupačnosti za svakoga« nije učinilo liturgije niti razumljivijima niti otvorenijima, već samo siromašnijima. »Jednostavna« liturgija nije ona koja je otrcana i jeftina: postoji jedna jednostavnost koja proizlazi iz banalnosti, a postoji i druga, koja se zasniva na duhovnom i povijesnom bogatstvu... Isto tako odbacilo se veličanstvenu crkvenu glazbu uime »aktivnoga sudjelovanja«, no zar to sudjelovanje ne može uključiti kako duh tako i sjetila? *(Entretien sur la foi, Fayard 1985.)*

***

Reforma liturgije u duhu tzv. liturgijskoga pokreta za većinu koncilskih otaca nije predstavljala neki prioritet, a znatan broj otaca za to nije uopće imao interesa. Primjerice, kardinal Montini koji je postao »koncilskim papom«, prikazujući teme za raspravu nakon početka koncila, jasno je izjavio da on u tome ne nalazi bitnih zadataka za koncil. (...) Nijednome od otaca ne bi palo na pamet da u tekstu [Konstitucije o svetoj liturgiji, *op. prev.*] vidi neku »revoluciju« koja bi označavala »kraj srednjega vijeka«, kako to u međuvremenu interpretiraju teolozi. U tome se gledalo nastavljanje reformi koje je oprezno ali odlučno počeo provoditi već Pio XII. Opće odredbe, kao: »Liturgijske knjige treba uskoro podvrgnuti reviziji« (br. 25), općenito su se razumijevale u smislu nastavka onoga postupnog razvitka koji je uvijek postojao i kojemu su pape Pio X. i Pio XII. već dali određeni profil koji se zasnivao na ponovnome otkrivanju klasične rimske tradicije... Stoga nije čudo da je Misa novoga obreda [koju je papa Pavao VI. predložio na

posebno za to sazvanoj biskupskoj sinodi 1967., i koju danas imamo kao službeni obred Mise, *op. prev.*] bila odbačena od većine sinodalnih otaca. [Papa Pavao VI. je nakon toga taj obred uveo svojim vlastitim autoritetom, *op. prev.*] *(Aus meinem Leben, DVA 1997)*

***

Liturgija se svodi na poduku, njen je kriterij: da bude razumljiva — što se najčešće svodi na banalizaciju otajstva, na prevagu riječi, na ponavljanje fraza koje se čine dostupnijim i ugodnijim za vjernike. No radi se o zabludi i to ne samo teološkoj, već i psihološkoj i pastoralnoj. Poplava ezoterizma, širenje azijskih tehnika opuštanja i duhovne praznine pokazuju da na našim liturgijama nešto nedostaje. Upravo u današnjemu svijetu nam je potrebna tišina, nad-osobno otajstvo, ljepota. *(Govor za jubilej katehista, 10.12.2000. u Rimu)*

***

Ima različitih motiva koji su potakli velik broj vjernika da nađu utočište u tradicionalnoj liturgiji. Najvažniji je taj da tamo nalaze sačuvano dostojanstvo svetinje. Poslije Koncila mnogi [svećenici, *op. prev.*] svjesno su stavili desakralizaciju sebi kao program, obrazlažući da je Novi Zavjet ukinuo kult Hrama; hramska zavjesa, razderana u času smrti Kristove, po njima označuje kraj svake sakralnosti. Isusova pogibija izvan jeruzalemskih zidina, što znači u profanom okruženju, to je po njima naš današnji kult. Ako uopće postoji kult, onda se on sastoji u ne-sakralnosti svakidašnjega života, u djelotvornoj ljubavi. Nošeni tim idejama odbacili su sveto ruho, kolikogod su više mogli iz crkava su izbacili svaki sjaj koji je podsjećao na svetinju, liturgiju su sveli na jezik i geste svakodnevnoga života, pozdravima, znakovima prijateljstva i drugim. *(Govor čileanskim biskupima 13.7.1988.)*

***

U pokoncilskim godinama Konstitucija o svetoj liturgiji nije se više shvaćala na fundamentalnome principu klanjanja, već više kao zbirka recepata o tomu što sve možemo od liturgije načiniti. U međuvremenu su liturgijski kreatori, stalno zabavljeni razmišljanjem kako da liturgiju učine što privlačnijom i što komunikativnijom, i kako da u sudjelovanje uključe što veći broj vjernika, posve izgubili iz vida činjenicu da je liturgija namijenjena Bogu, a ne nama. No što je više prilagođujemo »za nas« to nas ona manje privlači i to zato što svi jasno osjećaju da se ono bitno sve više gubi. *(L'ecclésiologie de la Constitution conciliaire Lumen gentium, Congrčs d'études sur le Concile Vatican II, février 2000)*

***

Danas se možemo pitati postoji li uopće *jedan* [istaknuo prev.] obred zapadne Crkve; svijesti o jednome zajedničkom obredu više nema. U očima većine liturgija je nešto što se ostvaruje u svakoj zajednici napose. Noseći se s tim zadatkom liturgijski aktivisti iz tjedna u tjedan smišljaju svoje »liturgije«. Njihova revnost u tome, kolikogod je vrijedna divljenja, toliko je promašena. Taj lom u fundamentalnoj liturgijskoj svijesti ima u sebi nečeg uistinu zlokobnog. Neprimjetno iščezavaju granice između liturgije i đačke veselice ili bilo kakvoga zajedničkog druženja. To se vidi primjerice i po tome što svećenici u skladu s građanskim običajima smatraju da se oni moraju pričestiti tek nakon što su podijelili pričest drugima ili po tome što se više ne usuđuju reći: »Ja te blagoslivljam«, razbijajući tako osnovni liturgijski odnos uloga a isto tako po često nemogućim pozdravnim formulama punim banalnosti, na koje su zajednice u međuvremenu navikle i očekuju

ih kao znak neophodne pristojnosti, sve je to posve uobičajeno. Već u razdoblju kad novi misal još nije bio izašao, a stari se smatrao zastarjelim, nije više bilo svijesti o jednome obredu, to jest o danoj liturgijskoj formi kojom nikomu nije dopušteno raspolagati po svojoj volji. Čak i službene liturgijske knjige, kolikogod imale dobrih strana, počesto daju utisak tvorevine za profesorskim zelenim stolom te učvršćuju dojam da se liturgijska knjiga može »načiniti« kao i bilo koja druga knjiga. *(Das Fest des Glaubens, 1981.)*

***

Nema tomu dugo, jedan mladi svećenik mi reče: »Danas bismo opet trebali pokret za obnovu liturgije«. Tu je došla do izražaja zabrinutost koju bagateliziraju samo oni koji svjesno ne žele vidjeti istinu. Tome svećeniku nije bilo do toga da izbori slobodu za još smionije pothvate — ta zar u liturgiji ima slobodâ koje još nisu osvojene? On je osjetio da treba opet započeti iznutra, kao što je to htio liturgijski pokret u svojim najboljim danima kada se nije radilo o tome da se slažu stalno novi tekstovi i izmišljaju nove akcije i oblici, već o tome da se ponovno otkrije ono živo središte, da se prodre u nutarnje tkivo liturgije i tako dođe do njezinoga svježijeg oblikovanja koje se zasniva na toj nutarnjoj spoznaji. Ostvarenje pokoncilske liturgijske reforme sve se više udaljuje od toga ideala. Ono što smo dobili nije oživljavanje nego opustošenje. (...) J. A. Jungmann, jedan od zaista velikih liturgičara našega stoljeća, upotrijebio je izraz »izrasla liturgija« da bi opisao povijesni razvoj liturgije na Zapadu. Pritom je to shvaćao i kao neku razliku prema poimanju kršćanskoga Istoka, koji u liturgiji ne vidi povijesno nastajanje i rast već odsjaj Vječne liturgije, koji po jedinstvenoj ljepoti i veličanstvenosti svetih čina prosipa svoje svjetlo u našu nestalnu svakodnevicu. I jedno i drugo shvaćanje imaju svoje opravdanje, te u krajnjoj liniji nije jedno s drugim nepomirljivo. Ono pak što se dogodilo nakon Koncila nešto je sasvim drugo: umjesto izrasle liturgije imamo skrojenu liturgiju. Od živoga procesa rasta i nastajanja prešli smo na fabriciranje. Nismo više htjeli njegovati rast i sazrijevanje nečega što živi stoljećima, nego po uzoru na modernu industrijsku produkciju stvaramo liturgijske proizvode prema hiru trenutka... *(Predgovor komemorativnome svesku »Simandron« u čast Klausa Gambera; urednik W. Nyssen, Köln 1989.)*

***

Uopće ne vidim što bi [kod staroga obreda, *op. prev.*] bilo opasno ili neprihvatljivo. Zajednica koja nešto što joj je dotada bilo najsvetije i najuzvišenije odjednom proglašava strogo zabranjenim, i težnju za time drži nečim nedoličnim, stavlja samu sebe u pitanje. Ta što ćemo takvoj zajednici uopće još vjerovati? Ne će li sutra opet nešto zabraniti što danas još propisuje? *(Salz der Erde, Heyne, 2001.)*

***

Potrebno je osvrnuti se na argument da bi postojanje dvaju obreda [modernoga i staroga, *op. prev.*] moglo razbiti jedinstvo u Crkvi. Tu treba razlikovati teološku i praktičnu stranu pitanja. S fundamentalne teološke strane treba reći da je uvijek postojalo više formi latinskoga obreda i da su se one polako povlačile, kao posljedica homogenizacije životnoga prostora u Europi. Sve do Koncila uz rimski obred postojao je ambrozijanski, mozarapski iz Toleda, obred Brage [Portugal, *op. prev.*], kartuzijanski, karmelski i najpoznatiji, dominikanski, a možda i još neki koje ne poznam. [U to bi se mogla ubrojiti i naša glagoljaška baština, iako se tu radi samo o jezičnoj i glazbenoj posebnosti, *op. prev.*] Nitko se nikada nije sablažnjavao zato što bi dominikanski redovnici, kad bi

misili po župama, slavili po svome vlastitom obredu. Nismo ni časa sumnjali da je njihov obred jednako tako katolički kao i onaj rimski i bili smo ponosni na to bogatstvo različitih liturgijskih tradicija. *(Govor prilikom desete obljetnice Motu proprija* Ecclesia Dei, *Rim, 24.10.1998.)*

Prijevod s francuskoga, njemačkoga i španjolskoga te komentar: Krešimir Veselić

Članak je objavljen u Hrvatskoj književnoj reviji "Marulić", br. 1/2007. Autoru članka i uredništvu Revije srdačno zahvaljujemo na ljubaznom dopuštenju da preuzmemo članak na našu stranicu.

izvor: http://www.latinska-misa.com/